

JAN RYŚ*

Biografistyka na łamach wybranych czasopism wojskowych okresu II Rzeczypospolitej

Wprowadzenie

Biografia zawiera w sobie opis faktów z życia jednostki, ukazuje jej wpływ na wydarzenie współczesne i przeszłe oraz dokonuje ich oceny. Można więc stwierdzić, że biografia jest swego rodzaju „historią”. Jednak od prawdziwej historii różni ją skala ujmowanych zjawisk. Historia opisuje i wartościuje fakty w skali globalnej, a biografia jednostkowej. Wspólną ich cechą jest poszukiwanie, odkrywanie i opisywanie wydarzeń¹. Zdarza się jednak, że niektórzy historycy utożsamiają te dwie formy prezentacji dziejów. W skrajnych przypadkach historię traktuje się jako sumę biografii, czyli odpowiednio ujętą syntezę życia jednostek i odwrotnie, w pojedynczej biografii można znaleźć podstawowe cechy społeczeństwa, w którym dana jednostka żyła. Mamy wtedy do czynienia z tak zwaną biografią zbiorową². Powiązanie biografii z historią nadaje jej charakteru biografii historycznej, a jej celem jest ukazanie indywidualnych osiągnięć na tle dziejów politycznych, społecznych i gospodarczych.

Biografia nie pozostaje jedynie na usługach historii. Bardzo blisko związana jest z literaturoznawstwem. W tej dziedzinie występuje cały szereg różnego rodzaju biografii, a więc biografia zbeletryzowana, biografia literacka, biografia

---

* Dr, Katedra Historii Oświaty i Wychowania, Wydział Pedagogiczny, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN, 30-060 Kraków, ul. Ingardena 4.

¹ Cz. Majorek, *Rola badań biograficznych w rekonstrukcji dziejów oświaty i pedagogiki*, [w:] *Biografie pedagogiczne: szkice do portretu galicyjskiej pedagogii*, red. Cz. Majorek, J. Potoczny, Rzeszów 1997, s. 12.

² J. K. Campbell, *Sociobiography: A New Discipline*, „*Vitae Scholasticae*” 1984, vol. 3, no 1, s. 224; G. Michalski, *Z zagadnień metodologicznych biografii – kilka uwag o źródłach*, [...] *Metodologia w badaniach naukowych historii wychowania*, red. T. Jałmużna, I. Michalska i G. Michalski, Łódź 1993, s. 220–226; Cz. Majorek, *Rola badań biograficznych...*, s. 13.

upowieściowiona, opowieść biograficzna czy powieść biograficzna³. Biografia jest także wykorzystana w badaniach z zakresu historii filozofii, w socjologii i psychologii⁴. Również w pedagogice ma swoją ugruntowaną pozycję i funkcjonuje tu pod nazwą biografii pedagogicznej, która przedstawia ideały i ideologie wychowawcze danego okresu historycznego lub czasów współczesnych. Ostatnio pojawiła się także biografia edukacyjna, która początkami sięga lat osiemdziesiątych minionego stulecia, a swój rodowód bierze ze Stanów Zjednoczonych, gdzie w 1983 r. powstało Międzynarodowe Towarzystwo Biografii Edukacyjnej (International Society for Educational Biography) wydające własne czasopismo „*Vitae Scholasticae*”. Ten rodzaj badań został szybko spopularyzowany w Europie, a ostatnio cieszy się dużym uznaniem także polskich badaczy.

Według Cz. Majorka biografia edukacyjna może mieć dwojakie znaczenie. W szerszym ujęciu jest to „[...] zbiór doświadczeń każdego człowieka wyniesionych zarówno z celowych, świadomych, zorganizowanych, jak i niezamierzonych, incydentalnych, spontanicznych oddziaływań wychowawczych. W tym znaczeniu mieszczą się również doświadczenia jednostki zgromadzone w toku jej własnych oddziaływań na innych, bez względu na to, czy oddziaływania te były świadome, czy też nie i czy wynikały one ze spełniania przez nią powinności rodzinnych, zawodowych lub innych funkcji i ról społecznych”⁵. W takim znaczeniu biografia edukacyjna jest wypadkową całego szeregu elementów składowych, stanowiących przejaw ludzkiej aktywności w poszczególnych etapach życia. Koncentruje się głównie na tych okresach, w których jednostka lub zbiorowość odbierała wykształcenie i wychowanie. Zwraca się tu uwagę na staranność wychowania, osobowość i siłę oddziaływania wychowawców, metody, środki i procedury wychowawcze, poziom i organizację szkół, do których jednostka uczęszczała itd. Podkreśla się znaczenie tego typu oddziaływań na późniejsze kariery zawodowe, społeczne, artystyczne czy polityczne. Na marginesie można dodać, że w polskiej historiografii trudno by było znaleźć klasyczny przykład tego typu pisarstwa naukowego. Zdarzają się natomiast „biografie edukacyjne” znanych postaci z historii czy nawet współcześnie żyjących, które powstają przy okazji obchodów jubileuszowych danej szkoły. Ich celem jest głównie ukazanie efektów pracy danej placówki i dodanie splendoru obchodom. Stąd też często zatracą się w nich rzetelność naukowa i dokonuje się daleko idącej generalizacji.

W węższym znaczeniu biografia edukacyjna ukazuje historie ludzi zaangażowanych w działalność oświatowo-wychowawczą. Z reguły jej bohaterami są osoby z bliższej lub dalszej przeszłości. Nie stanowi to jednak bezwzględnej zasady. Często dostajemy do rąk biografie ludzi współczesnych, działających profesjonalnie w szeroko rozumianej edukacji. Ten rodzaj pisarstwa ma określony cel – glo-

³ Zob. M. Jasińska, *Zagadnienia biografii literackiej. Geneza i podstawowe gatunki dwudziestowiecznej beletrystyki biograficznej*, Warszawa 1971.

⁴ Zob. wyczerpujące omówienie W. Szulakiewicza, *Biografistyka i jej miejsce w historiografii edukacyjnej po II wojnie światowej*, „Biuletyn Historii Wychowania”, 2004, nr 1–2, s. 5–14, tam też podstawowa literatura.

⁵ Cyt. za Cz. Majorka, *Rola badań biograficznych...*, s. 14.

ryfikację dokonań jednostki, która bardzo często zaangażowana jest w tworzenie opisu. Efekt końcowy ma raczej charakter autobiografii i niewiele wspólnego z naukowym obiektywizmem⁶.

W tym gatunku biografii edukacyjnej możemy wyróżnić na gruncie polskim biografie zbeletryzowane i biografie naukowe⁷. Pierwsze z nich to literackie opowieści, w których prawda historyczna ma często drugorzędne znaczenie, a dominują cele estetyczne i informacyjne. Edukacyjna biografia naukowa jest efektem źródłowej pracy badawczej historyka edukacji czy pedagoga i za cel stawia sobie rzetelne ukazanie dokonań edukacyjnych wybranej postaci. Ten nurt wpisuje się w ogólnoświatowe badania biograficzne, którym patronuje wspomniane Międzynarodowe Towarzystwo Biografii Edukacyjnej. Polski dorobek w tej dziedzinie jest pokaźny. Niemal wszystkie postaci, które przysłużyły się polskiej oświacie i pedagogice, doczekały się opracowań biograficznych. Nie można też pominąć wartościowych prac z dziejów powszechnych. Pojawiły się także prace o charakterze słownikowym, poświęcone polskim pedagogom, a ostatnio także historykom edukacji⁸.

Analiza ilościowa zamieszczanych tekstów

Celem przeprowadzonych badań była odpowiedź na pytanie, w jakim stopniu biografia była wykorzystywana na łamach wybranych czasopism wojskowych okresu II Rzeczypospolitej oraz jaki był jej cel i zakres tematyczny? Badaniami objęto dwa czasopisma wojskowe tego okresu „Żołnierz Polskiego” i „Wiarusa”. „Żołnierz Polski” był jednym z najpopularniejszych czasopism wojskowych okresu II Rzeczypospolitej. Wydawany był od 1918 r. i już w pierwszym okresie istnienia osiągnął nakład 10 tys. egzemplarzy⁹. Początkowo ukazywał się nieregularnie, później systematycznie jako tygodnik. „Wiarus” był organem podoficerów zawodowych wojsk lądowych i marynarki, później także obrony pogranicza, ukazywał się w formie tygodnika od 1930 r.

Analiza ilościowa tekstów biograficznych w obu czasopismach wykazuje znaczne zróżnicowanie. Zdecydowanie lepiej wypada tu „Żołnierz Polski”. Szczególnie w pierwszych latach istnienia czasopisma, a więc w okresie działań wojennych, biografie pojawiały się niemal w każdym numerze. Liczba bohaterów poległych za ojczyznę ciągle rosła i wielu z nich zostało uhonorowanych poprzez publikację dłuższego lub krótszego biogramu. Już w pierwszych numerach cza-

⁶ E. Podgórska, *Autobiografia jako źródło do historii wychowania*, [w:] *Metodologia w badaniach naukowych historii wychowania...*, s. 227–233.

⁷ Cz. Majorek, *Rola badań biograficznych...*, s. 22.

⁸ Z kilku ostatnich opracowań tego typu wymienić można pracę W. Okonia, *Wizerunki sławnych pedagogów polskich*, Warszawa 1993; *Historia wychowania. Słownik Biograficzny*, red. A. Gąsiorowski, wyd. 2, Olsztyn 2002; *Słownik biograficzny polskiej historii wychowania*, red. A. Meisner i W. Szulakiewicz, Toruń 2008.

⁹ J. Pytel, *Polska prasa wojskowa 1914–1921. Powstanie, rozwój i jej miejsce w życiu politycznym*, Toruń 2002, s. 41–42.

pisma pojawiła się seria biograficzna *Żołnierskie mogiły*. Obejmowała on krótkie biogramy poległych żołnierzy, w których zwracano uwagę na cechy typowo żołnierskie – męstwo, odwagę, dzielność w boju, patriotyzm. Te krótkie notki biograficzne pojawiały się nieregularnie i pod koniec 1918 r. seria zanikła. W tym samym roku, od numeru siedemnastego, zapoczątkowano cykl artykułów *O dawnym wojsku polskim i jego wodzach*. Autorem był Wacław Tokarz, znany już historyk wojskowości, legionista i bliski współpracownik Piłsudskiego. Prezentowane teksty pisane były z pozycji znawcy i specjalisty od spraw wojskowych. Autor zwracał uwagę głównie na zdolności i dokonania wojskowe polskich dowódców. Seria przerodziła się w niebawem w cykl *Nasi hetmani*, z zachowaniem dotychczasowego stylu prezentacji.

W 1921 r. pojawiła się nowa seria *Ze złotej księgi bohaterów*, ukazująca zasłużone postacie dla Polski i Europy, ale miała ona krótkotrwały żywot, podobnie jak serie *Wodzowie powstania styczniowego* i *Żołnierze powstania styczniowego* ukazujące się w latach 1921–1922.

Zakończenie działań wojennych wpłynęło na zmniejszenie liczby prezentowanych biogramów. Biografistyka miała teraz charakter rocznicowy, upamiętniała wydarzenia polityczne, kulturalne i społeczne lub przybrała formę poszerzonych nekrologów osób zasłużonych dla państwa i kultury.

Na łamach „Wiarusa” teksty biograficzne mają głównie charakter rocznicowy. Już w pierwszych numerach pisma uczczono czterechsetną rocznicę urodzin J. Kochanowskiego i wybuch powstania listopadowego. W 1933 r. publikowano rocznicowe biogramy przywódców powstania styczniowego i Jana Sobieskiego z okazji obchodów rocznicy wiktorii wiedeńskiej. W dwa lata później obchodzono 170 rocznicę śmierci Stefana Czarnieckiego. Ukazały się także rocznicowe biogramy ludzi niezwiązanych z wojskiem i polityką, a na trwale zasłużonych w dziejach narodu. Podobnie jak na łamach „Żołnierza Polskiego”, tak i „Wiarus” odnotowywał śmierć wybitnych jednostek, głównie żołnierzy, uczestników niedawnych walk o niepodległość. Początkowo zamieszczano je w serii *Żywe przykłady*, która zaczęła się ukazywać w drugiej połowie 1934 r., ale po kilkunastu biogramach seria zanikła. Oba czasopisma nasycone są biogramami ludzi obozu rządowego, zarówno żyjącymi, jak i niedawno zmarłymi, a postać marszałka Piłsudskiego jest tu wszechobecna. Są to jednak teksty pisane z określonej pozycji politycznej i czasami mają formę panegirycznych laurek, stąd też nie będziemy ich poddawać naszej analizie.

Forma prezentacji

Pod względem metodologicznym w prezentowanych tekstach można odnaleźć elementy różnego rodzaju pisarstwa biograficznego. Oczywiście sprawa, że ze względu na objętość prezentowanych tekstów trudno tu mówić o biografiach, a raczej o biogramach. Nie można też odnaleźć w czystej formie któregoś z wcześniej wymienionych gatunków biografii, ale możemy się jedynie doszukać pewnych ich cech. To co łączy wszystkie biogramy, to ich zbeletryzowana forma.

Nie mają one ambicji naukowych, a raczej chodzi tu o przekaz literacki określonej dawki informacji lub propagowania określonych wartości. W zdecydowanej większości tekstów możemy znaleźć cechy biografii historycznej. Prezentowani bohaterowie są mocno umocowani w realiach politycznych, gospodarczych czy kulturowych epoki, w której przyszło im żyć i działać. Czasami te realia są dominujące i przyćmiewają bohatera, który nie jest w stanie lub nie chce im sprostać¹⁰. Z reguły jednak, to bohater poprzez swoje heroiczne dokonania i niezwykle wyzucie sytuacji, wpływa na kształt współczesnych mu i przyszłych wydarzeń.

Większość biogramów zawiera w sobie elementy biografii edukacyjnej, w szerszym jej znaczeniu. Podkreśla się często rolę wychowania i kształcenia w życiu wybitnych jednostek. Najlepszym przykładem jest tu biografia Jana III Sobieskiego. Autorzy akcentują szczególnie atmosferę domu rodzinnego, w którym kultywowano tradycje rycerskie zarówno ze strony ojca, jak i matki, zwracając uwagę na gruntowne wykształcenie i światowe obycie króla¹¹. Podobnie biografia Romualda Traugutta zawiera wiele cech biografii edukacyjnej w kwestiach wychowania i kształcenia ostatniego przywódcy powstania¹². Biografie wodzów zawierają także inne elementy biografistyki edukacyjnej, dotyczące oddziaływań wychowawczych i kształcących bohaterów. W przypadku żołnierzy jest to szczególnie ważne, gdyż autorytet wodza często decyduje o sukcesie militarnym. Takie zdolności przypisano m.in. Batoremu. Nie tylko potrafił dodać otuchy walczącym żołnierzom, ale swoim autorytetem był w stanie zapanować nad niesforną szlachtą¹³. Z kolei autorytet Sobieskiego był tak silny, że pod Wiedniem wojska sojusznicze bez obaw poddały się pod jego komendę. Równie wielkim poważaniem i sławą dobrego żołnierza cieszył się także Dionizy Czachowski¹⁴. Jednak w żadnej biografii nie zaakcentowano tak mocno oddziaływań wychowawczych, jak w biografii ks. Piotra Skargi¹⁵. Królewski kaznodzieja przedstawiony został jako „poseł od Boga”, który w czasie sejmów miał wzywać naród do naprawy.

Za przykład biografii edukacyjnej w węższym znaczeniu może posłużyć biografia Stanisława Konarskiego¹⁶ poświęcona w całości jego dokonaniom na polu oświaty, które zapoczątkowały wielkie dzieło reformy i odnowy społecznej.

Ciekawszą formą prezentacji biograficznej może być biografia Antoniego Mackiewicza, księdza-żołnierza, przywódcy ludu żmudzkiego w powstaniu styczniowym, straconego przez moskali¹⁷. Jest to namiastka powieści biograficznej z wieloma wątkami i barwnymi opisami. Zbliżoną formą do powieści biograficznej jest także „opowieść” o Janie z Kolna, polskim podróżniku z XV w.¹⁸

¹⁰ Tak przedstawiony jest np. generał Chłopicki, „Wiarus” [dalej: WJ] 1930, R. I, nr 35, s. 716; „Żołnierz Polski” [dalej: ŻP] 1930, R. XII, nr 48, s. 1183.

¹¹ W 1932, R. III, nr 40, s. 930.

¹² W 1933, R. IV, nr 4, s. 74.

¹³ W 1933, R. IV, nr 36, s. 836.

¹⁴ W 1937, R. VIII, nr 8, s. 52.

¹⁵ W 1936, R. VII, nr 5, s. 108.

¹⁶ ŻP 1922, R. V, nr 42, s. 4.

¹⁷ ŻP 1921, R. IV, nr 3, 4; 1922, R. V, nr 3.

¹⁸ ŻP 1930, R. XII, nr 6, s. 134.

Oddziaływanie wychowawcze

Lektura zgromadzonych tekstów pozwala na stwierdzenie, że ich głównym celem miało być oddziaływanie wychowawcze, które zdominowało stronę informacyjną. Faktografia przedstawiana w poszczególnych biogramach jest szkieletem, który wypełnia się określonymi wartościami moralnymi, znamionującymi idealnego żołnierza, a w czasie pokoju wzorowego obywatela. Umiejętnie dokonuje się selekcji w życiorysach, aby wybrać przykłady przemawiające do czytelnika i dostarczyć wzorów do naśladowania. Starannie dobiera się także postacie zarówno historyczne, jak i współczesne. Z postaci historycznych przywołuje się nazwiska wielkich hetmanów: Stanisława Żółkiewskiego¹⁹, Stefana Czarnieckiego²⁰ i Jana III Sobieskiego. Zdecydowanie częściej sięga się do powstań narodowych, których niejako kontynuacją była walka o niepodległość w okresie I wojny światowej i wojna z Rosją. Do powstania kościuszkowskiego i listopadowego sięgano rzadziej, przybliżając m.in. postać Tadeusza Kościuszki, Bartosza Głowackiego, Jana Kilińskiego²¹, Waleriana Łukasińskiego²², Józefa Bema²³ i Józefa Chłopickiego. Bohaterowie powstania styczniowego pojawiali się znacznie częściej na łamach obu czasopism. W „Żołnierzu Polskim” prezentację rozpoczęto już w 1921 r., w kolejnych numerach znaleźli się Zygmunt Gozdawa Mineyko, Marcin Lelewel Borelowski, ks. Antoni Mackiewicz, Romuald Traugutt, Francesco Nullo i jego towarzysze broni – Ludwik Caroli i Emil Andreoli, dalej Zygmunt Dołęga-Sierakowski, ks. Stanisław Brzóska i jeszcze kilku innych żołnierzy powstańców. Na łamach „Wiarusa” zaprezentowano jedynie Traugutta i Dionizego Czachowskiego.

Nie sposób tu wymienić nazwisk bohaterów „dnia codziennego”, czyli prezentowanych w nekrologach i artykułach rocznicowych. Wśród kilkudziesięciu nazwisk przewija się nazwisko pułkownika Kuli-Lisa Jeleńskiego²⁴. Ulubieniec żołnierzy, zaraz po śmierci (zginął mając 22 lata) stał się legendą i bohaterem. Układano o nim pieśni, a w biografiach podkreślano niepospolite talenty żołnierskie, młodzieńczy zapał i głęboki patriotyzm. Do propagowania cech wzorowego żołnierza – patrioty i uzdolnionego dowódcy, znakomicie nadawały się także biogramy podpułkownika Bolesława Mościckiego, dowódcy ułanów krechowickich²⁵ i generała Juliana Stachewicza²⁶.

Aby prezentowany materiał egzemplifikacyjny przemawiał należycie do adresata, posługiwano się specyficznym stylem pisarskim. Nasuwa się spostrzeżenie, że im większy ładunek moralny, tym styl jest prostszy i bezpośredni. Szczególnie prostotą stylu wyróżniają się teksty na łamach „Żołnierza Polskiego”. „Wiarus” ad-

¹⁹ Tamże, nr 40, s. 978.

²⁰ W 1935, R. VI, nr 42, s. 998; R. VIII, nr 43.

²¹ W 1936, R. VII, nr 16; ŻP 1921, R. IV, nr 15/16, s. 13.

²² W 1930, R. I, nr 33, s. 718.

²³ ŻP 1922, R. V, nr 49, s. 10.

²⁴ W 1934, R. V, nr 11, s. 247; ŻP 1918, R. I, nr 7–8, s. 19; nr 10, s. 9.

²⁵ W 1930, R. I, nr 34, s. 699; W 1936, R. VII, nr 8, s. 170.

²⁶ W 1934, R. V, nr 40, s. 939.

resowany do oficerów był na nieco wyższym poziomie komunikacji, a teksty miały bardziej sformalizowany charakter.

Przekaz informacyjny

Pomimo, że strona wychowawcza dominowała w prezentowanych biografiach, to niosły one w sobie także określony przekaz informacyjny. Teksty historyczne ograniczały się do powielania informacji już powszechnie znanych. Z reguły nie wносиły nic nowego do dotychczasowej wiedzy na temat bohatera czy wydarzeń czasów mu współczesnych. Nieco inaczej było z biogramami osób poległych lub zmarłych w ostatnim czasie. Niejednokrotnie były to pionierskie i oryginalne ujęcia, które ze względu na objętość ograniczały się do podania najważniejszych faktów. Mogły jednak stanowić punkt wyjścia do poszerzonych opracowań i z pewnością tak były wykorzystywane. Do tego typu biografii możemy zaliczyć biogramy Bolesława Mościckiego, Tadeusza Hołówko²⁷, gen. Juliana Stachewicza, chor. Władysława Gołębiowskiego²⁸, chor. Adama Majewskiego²⁹, sierż. Karola Biela³⁰, sierż. Kazimierza Jankowskiego³¹, por. Franciszka Koya³², ppor. Aleksandra Szołkowskiego³³, pchor. Augusta Cichowicza³⁴ ppłk. Stanisława Nilskiego-Łapińskiego³⁵, por. Bolesława Lubicz-Zahorskiego³⁶, ppłk. Jerzego Sawickiego³⁷ i wielu innych żołnierzy, których nie sposób tu wymienić. W większości przypadków prezentowane postacie łączyła jedna wspólna cecha – heroiczne dokonania na polach bitewnych i bohaterska śmierć za wolność ojczyzny.

Pojawiały się także biogramy ludzi nauki i kultury, które nie miały tak wielkiego ładunku moralizatorskiego, a miały raczej wpłynąć na podniesienie poziomu ogólnej wiedzy czytelników. „Żołnierz Polski” publikował często tego typu teksty. Przybliżono m.in. postać Stanisława Moniuszki³⁸, Kornela Ujejskiego³⁹, Adama Asnyka⁴⁰, Mikołaja Kopernika⁴¹, Władysława Syrokomli⁴², Jana Matejki⁴³ i Jana

²⁷ W 1935, R. IV, nr 36, s. 790.

²⁸ Tamże, R. VI, nr 9, s. 196.

²⁹ Tamże, nr 5, s. 108.

³⁰ Tamże, R. VI, nr 3, s. 57.

³¹ W 1936, R. VI, nr 1, s. 3.

³² ŻP 1918, R. I, nr 6, s. 6.

³³ ŻP 1922, R. V, nr 7, s. 12.

³⁴ ŻP 1921, R. IV, nr 8, s. 10.

³⁵ Tamże, nr 11, s. 6.

³⁶ Tamże, nr 23, s. 4.

³⁷ ŻP 1923, R. V, nr 1, s. 4.

³⁸ ŻP 1921, R. IV, nr 30, s. 7.

³⁹ Tamże, nr 45 s. 4.

⁴⁰ ŻP 1922, R. V, nr 2, s. 2.

⁴¹ Tamże, nr 5, s. 2.

⁴² Tamże, nr 48, s. 2.

⁴³ ŻP 1938, R. XX, nr 9, s. 206.

Kochanowskiego⁴⁴, którego rocznicę urodzin upamiętniono także biogramem na łamach „Wiarusa”, gdzie również zamieszczono biogramy Marii Curie-Skłodowskiej i Stanisława Wyspiańskiego⁴⁵.

Przekaz informacyjny w formie biografii dawał także pewne rozeznanie w panującej sytuacji politycznej na świecie. Zbliżenie polsko-francuskie spowodowało, że eksponowano francuskich uczestników powstania styczniowego, a w dniu święta narodowego Francji na łamach „Żołnierza Polskiego” zaprezentowano biogram Joanny D’Arc⁴⁶.

Zakończenie

Przeprowadzona analiza zawartości wybranych czasopism wojskowych okresu II Rzeczypospolitej pod kątem zamieszczanych tam biografii pozwala stwierdzić, że ta forma prezentacji była częsta i pojawiała się w różnych odmianach. Żaden rodzaj biografii nie występował w czystej formie, ale możemy się doszukać elementów wielu odmian biografistyki, aczkolwiek w zminiaturyzowanym wydaniu. Prezentowane teksty były bowiem krótkie i koncentrowały się tylko na najważniejszych wydarzeniach. Zainteresowanie biografią wynikało stąd, że znakomicie nadawała się do propagowania określonych wartości moralnych i silnego oddziaływania wychowawczego poprzez dostarczanie konkretnych przykładów. Umiejętne dobieranie postaci historycznych, a w przypadku postaci współczesnych umiejętne akcentowanie wybranych dokonań, pozwalało na kreowanie osobowości żołnierza – bohatera walczącego o niepodległość, patriotę gotowego do poświęceń, często ginącego za cenę wolności. Zwłaszcza w okresie toczącej się wojny dostarczanie takich wzorców było niezwykle ważne. Siłę tego przekazu zwiększała prostota stylu i zwięzła forma prezentacji.

Biografia służyła także do utrwalania pamięci o poległych poprzez tworzenie panteonu bohaterów ostatnich lat. Pełniła także ważną funkcję informacyjną, dostarczając wiedzy na temat zarówno minionych, jak i aktualnych wydarzeń. Przyczyniała się także do podniesienia ogólnej wiedzy czytelników poprzez publikowanie biogramów ludzi nauki i kultury.

---

⁴⁴ ŻP 1930, R. XII, nr 26.

⁴⁵ W 1937, R. VIII, nr 51–52, s. 1423.

⁴⁶ ŻP 1921, R. IV, nr 29, s. 8.